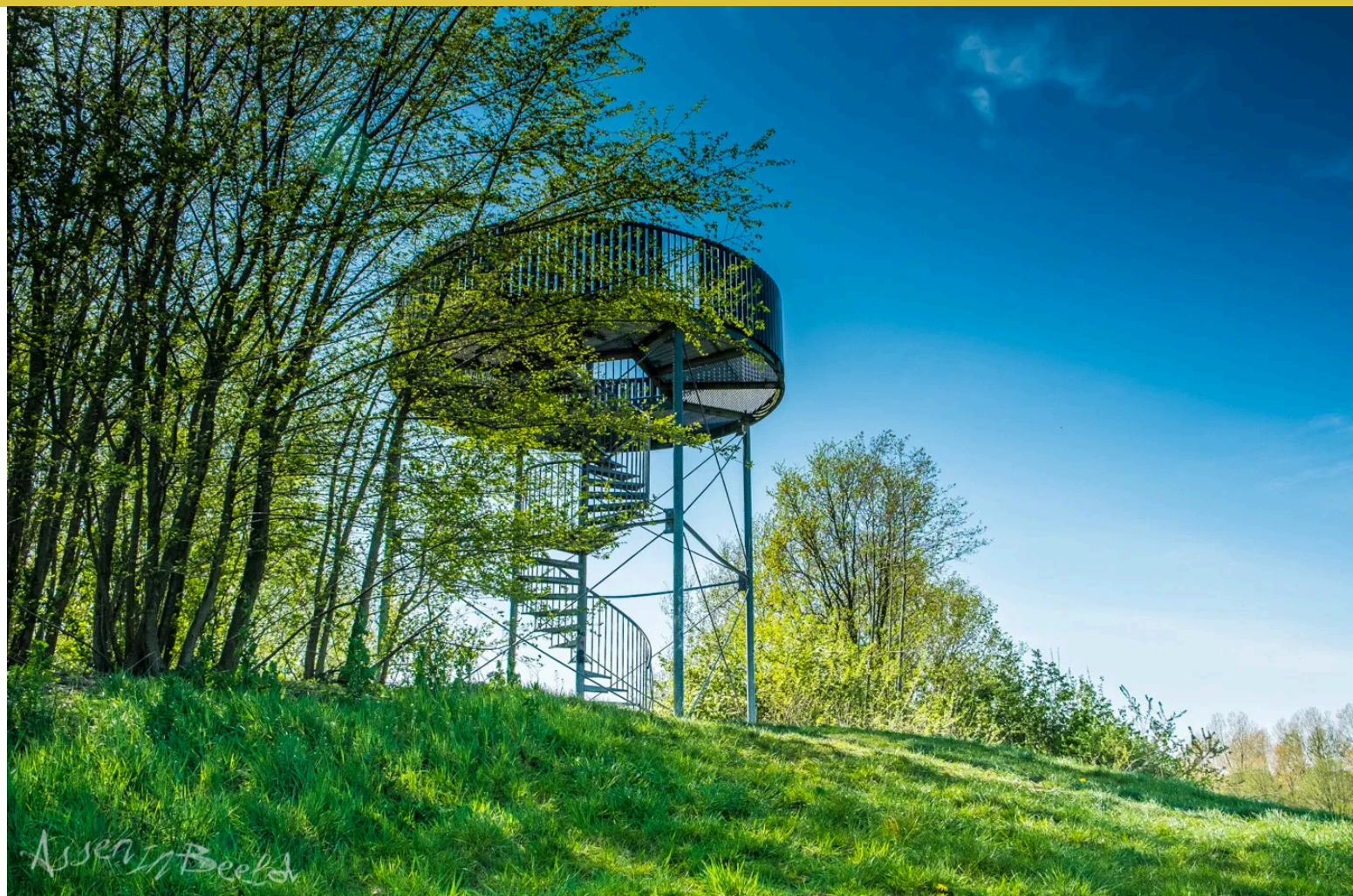

Samen bouwen aan een leergemeenschap in de wijk. Een praktijkverkenning van een inspirerende beweging in Pittelo.

Lectoraat Leren in de Leergemeenschap
Hanze

januari 2026

Inhoud

Inleiding	3
Aanpak	4
Resultaten	5
Conclusie	15
Bronnen	18

Colofon

Auteurs

Jessica Zweers

Jannet Doppenberg

Carina de Leeuw

Redactie en vormgeving

Ruth Koops van 't Jagt

Met dank aan

Alle geïnterviewde betrokkenen.

Inleiding

In de wijk Pittelo in Assen is de afgelopen jaren een inspirerende beweging ontstaan. Bevlogen professionals van verschillende organisaties werken steeds meer samen rondom een gemeenschappelijk vraagstuk: hoe werken we samen met inwoners en studenten aan het terugdringen van gezondheidsachterstanden in onze wijk? Deze professionals leggen de verbinding tussen hun eigen organisatie (gemeente, onderwijs, welzijn en zorg) en de gezondheidsopgaven in de wijk Pittelo. Ook zien zij hoe samenwerken met professionals van andere organisaties daarbij essentieel is en werken ze aan deze verbindingen. Deze betrokken professionals vinden elkaar niet alleen in het samenwerken aan een gezondere wijk, maar ook in de manier waarop ze samen met inwoners en studenten de wijk Pittelo gezonder willen maken. Ze ontwikkelen daarbij een gedeelde visie op hoe ze daarin met elkaar aan de slag willen gaan: met de brede blik van Positieve Gezondheid en methoden vanuit Participatief Actieonderzoek.

Op deze manier ontstaat in Pittelo tussen 2021 en begin 2024 een ontluikende leergemeenschap: een leergemeenschap in de eerste fase van ontwikkeling tot een volwaardige leergemeenschap.

Een leergemeenschap is een groep mensen die samenwerkt aan een gemeenschappelijk vraagstuk of doel én die van en met elkaar wil leren. Door zowel individueel als collectief te leren ontwikkelt de leergemeenschap gedeelde praktijken over het vraagstuk of onderwerp. In deze publicatie gebruiken we de term voor de groep professionals die in Pittelo samen met inwoners en studenten wil werken aan een gezondere wijk.

Bij de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in de wijk Pittelo was het goed zichtbaar dat één persoon - eerst als student en later als docent van de Hanze - een belangrijke rol had: Louise*. Tijdens haar afstudeeronderzoek naar obesitas in de wijk gaat Louise intensieve samenwerkingen aan en weet ze verschillende organisaties met elkaar te verbinden. Met Louise als één van de aanjagers, ontstond langzaamaan een beweging waarin toegewijde professionals elkaar steeds meer weten te vinden. Deze beweging lijkt grotendeels van onderop te komen en maakt daarom nieuwsgierig. Hoe heeft deze ontluikende leergemeenschap zich ontwikkeld? Met deze publicatie willen we de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in Pittelo in kaart brengen, om zo anderen te inspireren en inzicht te bieden bij het bottom-up ontwikkelen van leergemeenschappen binnen een maatschappelijke omgeving zoals een wijk.

De volgende onderzoeksvraag staat daarbij centraal:

Hoe ontwikkelde de ontluikende leergemeenschap in Pittelo zich?

Daarbij onderzoeken we de volgende twee deelvragen:

Welke fasen zien we terug in de ontwikkeling?

Wat zijn daarbij belangrijke factoren geweest?

* In deze rapportage zijn de namen van de deelnemers gepseudonimiseerd.

Aanpak

Om de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in de wijk Pittelo in kaart te brengen en te begrijpen, hebben we gebruik gemaakt van een leergeschiedenis (Kleiner & Roth, 1997). Een leergeschiedenis is een methodiek die helpt om complexe veranderingen in organisaties of netwerken te reconstrueren aan de hand van de ervaring en beleving van verschillende betrokkenen. Het doel is niet om tot één objectieve reconstructie te komen, maar om een ontwikkeling in kaart te brengen vanuit verschillende perspectieven.

Van interviews naar tijdlijn

In dit onderzoek hebben we de leergeschiedenis van Pittelo in kaart gebracht door zes belangrijke betrokkenen te interviewen: een masterstudent en inmiddels docent van de Hanze (Louise), een omgevingsregisseur van de gemeente (Carin), een bestuurder van een Drentse zorgstichting (Nienke), een onderzoeker van het UMCG (Inge), een welzijnswerker van Vaart Welzijn (Joris) en een docent/coach van een mbo (Vitaliteitscampus Alfa-college, Hans). Aan de hand van elk interview konden we de ontwikkeling van Pittelo op een tijdlijn plaatsen. Daarbij maakten we steeds onderscheid tussen vier categorieën: (1) ontwikkeling in de tijd; (2) activiteiten en/of gebeurtenissen; (3) rollen en/of posities en (4) uitdagingen en/of leerpunten.

Zo creëerden we voor elk interview een eigen tijdlijn, die we daarna hebben voorgelegd aan de geïnterviewden ter controle (membercheck). We hebben de individuele tijdlijnen vervolgens met elkaar vergeleken, zodat verschillen en overeenkomsten tussen de verschillende perspectieven zichtbaar werden. Vervolgens hebben we de individuele tijdlijnen samengebracht in één collectieve tijdlijn.

Vaststellen van vier fasen

Tijdens de bovenstaande analyse-stappen stelden we vast dat de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in Pittelo in verschillende fasen is verlopen. Louise beschrijft in haar interview expliciet een aantal fasen. De interviews met de andere personen zijn gebruikt om deze genoemde fasen te verifiëren en vanuit de verschillende perspectieven uit te diepen. De vastgestelde fasen bespreken we uitgebreider in het volgende hoofdstuk.

Resultaten

Uit de interviews met alle betrokkenen ontstond een helder beeld van drie fasen in de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap tot dan toe. Ook benoemen meerdere geïnterviewden een vierde fase die op het moment van interviewen (december 2023 – februari 2024) op het punt staat te starten. De vier fasen worden hieronder kort beschreven:

Fase 1: Een voedingsbodem voor samenwerken aan een gezonde wijk

Landelijke en regionale ontwikkelingen, lokale beleidsambities, persoonlijke betrokkenheid van hoofdrolspelers en lokale energie rondom relevante thema's vormen samen een voedingsbodem voor samenwerken van organisaties aan een gezonde wijk.

Fase 2: Van losse lijnen naar gedeelde richting

Doordat meerdere betrokken personen kennis en ervaring uitwisselen en samen reflecteren, ontstaat langzaam een gezamenlijk beeld van wat er nodig is om in Pittelo samen te werken aan een gezondere wijk, en dat samenwerken met inwoners en studenten daarbij een positieve impact zou kunnen hebben.

Fase 3: Ontwerpen vanuit gedeelde visie

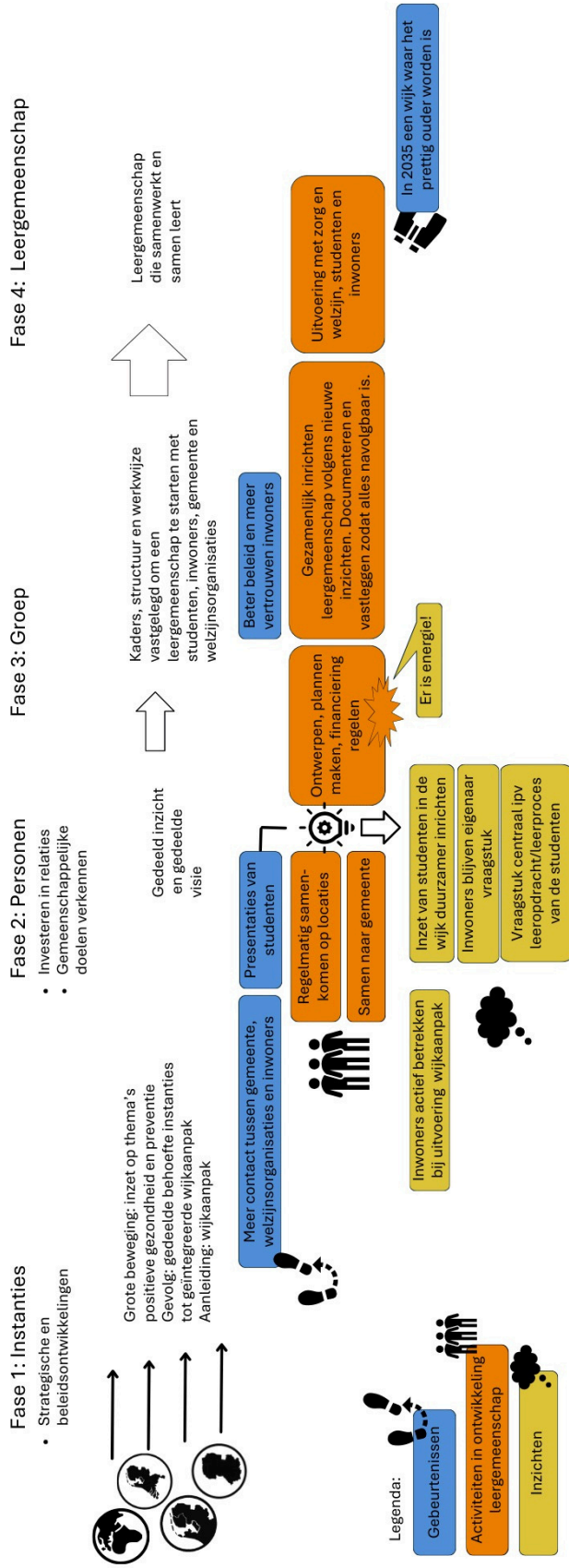
De samenwerking krijgt duidelijker vorm in een groep van betrokken hoofdrolspelers met concrete plannen en wederzijdse afstemming. De groep ontwerpt daarbij de ontluikende leergemeenschap in Pittelo vanuit een gedeelde visie over hoe samen met inwoners en studenten te werken aan een gezondere wijk.

Fase 4: Naar een duurzame leergemeenschap in de wijk

De betrokken hoofdrolspelers hebben de wens om in de vierde fase door te groeien tot een volwaardige leergemeenschap in de wijk. Dat betekent structurele verankering van de gedeelde ambitie en de manier van samenwerken in de leergemeenschap. Met oog voor continuïteit, wederkerigheid, en eigenaarschap bij inwoners en organisaties in de wijk.

In de figuur op de volgende pagina is weergegeven welke gebeurtenissen, activiteiten en inzichten kenmerkend zijn voor elke fase. Ook zie je welke activiteiten en omstandigheden bijdragen aan de overgangen tussen de verschillende fasen. Na de figuur beschrijven we uitgebreider de ontwikkelingen in Pittelo per fase.

Ontstaansgeschiedenis leergemeenschap

Fase 1: Een voedingsbodem voor samenwerken aan een gezonde wijk.

In deze eerste fase dragen ontwikkelingen op nationaal, regionaal en lokaal niveau bij aan een voedingsbodem voor samenwerken aan een gezonde wijk. We zien landelijk bijvoorbeeld een beweging waarbij steeds meer aandacht komt voor preventie, positieve gezondheid en domeinoverstijgend en wijkgericht werken, waarbij de inwoner steeds meer centraal komt te staan. Deze beweging zien we op lokaal niveau ook terug in de gemeente Assen. In Assen wordt in 2021 een lokaal preventieakkoord gesloten, met als centrale thema's preventieve maatregelen tegen roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik (Asser Preventieakkoord, 2021). De gemeente werkt in lijn met het Asser Preventieakkoord aan een nieuwe wijkaanpak en heeft Pittelo aangemerkt als pilotwijk. In deze pilotwijk wil de gemeente werken met 'een domeinoverstijgende aanpak waarin alle betrokken partijen in de wijk samenwerken met de bewoners' (Proeftuin Gezondheid Assen, 2022). Bij zo'n domeinoverstijgende aanpak wordt integraal samengewerkt tussen professionals van verschillende organisaties en uit verschillende domeinen (bijvoorbeeld ruimtelijke ordening, sport en bewegen, zorg en welzijnswerk).

Een andere belangrijke regionale ontwikkeling is dat in de provincie Drenthe wordt samengewerkt tussen het ziekenhuis en eerstelijnszorg, om ziekenhuiszorg te verplaatsen naar de eerstelijnszorg. Binnen die ontwikkeling wordt bij verschillende initiatieven gekozen voor een domeinoverstijgende benadering, met de wijk als belangrijk uitgangspunt. Bovendien ziet Nienke, bestuurder van een Drentse zorgstichting, mogelijkheden om studenten daar ook een rol in te geven.

De beweging naar domeinoverstijgend samenwerken sluit ook aan bij ontwikkelingen die spelen in het onderwijs. Domeinoverstijgend werken aan gezondheid in de wijk vraagt om nieuwe vormen van werken, leren en innoveren over grenzen van domeinen en organisaties heen. Onderwijsinstellingen zoals de Hanze participeren steeds vaker in dergelijke samenwerkingen waarin door verschillende organisaties gezamenlijk gewerkt wordt aan maatschappelijke vraagstukken. Studenten krijgen een rol in deze samenwerkingen en dragen daardoor bij aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken in de regio.

Een belangrijke concrete eerste stap in deze fase is het onderzoeksproject van student Louise, die voor het Partnerschap Overgewicht Nederland vanaf september 2020 in Assen onderzoek doet naar het thema overgewicht. Tijdens haar afstudeeronderzoek begint Louise met het opbouwen van een netwerk in de wijk Pittelo, waarbij ze contact legt met inwoners en betrokken organisaties, waaronder de gemeente, welzijnsorganisaties en de Vitaliteitscampus van het Alfa-college. Ook na haar afstuderen blijft Louise betrokken in de wijk en bouwt zij verder aan een netwerk in de wijk. Louise doet dit enerzijds vanuit persoonlijke motivatie en in haar eigen tijd, en anderzijds vanuit haar nieuwe rol als docent van de Hanze. Tijdens deze periode wordt Louise vanuit de Hanze beperkt gefaciliteerd in haar rol als docent in de wijk Pittelo.

Toch heeft Louise in Pittelo de drive om een leergemeenschap op te bouwen, waarin studenten, praktijkprofessionals en docenten samen met inwoners werken aan een gezondere wijk. Ze wordt daarbij mede geïnspireerd door de ambitie van de Hanze om studenten zo op te leiden dat ze al tijdens hun studie bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken. Het idee van een leergemeenschap in Pittelo past bij de activiteiten en ideeën van omgevingsregisseur Carin, die met een sterker wijkcentrum wil werken aan meer ontmoeting en sociale cohesie in de wijk. Bovendien werkt Carin aan een wijkonderzoek en wijkplan voor Pittelo, waarbij de behoeften van de inwoners in kaart worden gebracht.

Kortom: in deze eerste fase komen brede bewegingen richting domeinoverstijgend werken en positieve gezondheid samen in een gedeelde behoefte van meerdere organisaties in Assen. Daarbij willen zij samenwerken aan een geïntegreerde wijkaanpak voor een gezonder Pittelo, waarbij de inwoners centraal staan. Deze bewegingen, die landelijk, regionaal én lokaal spelen, zorgen voor een voedingsbodem én een noodzaak voor samenwerking in de wijk. In dat landschap zien we in Pittelo naast Louise ook andere hoofdrolspelers die deze bewegingen richting positieve gezondheid en domeinoverstijgend samenwerken herkennen én omarmen. Zij zetten in deze eerste fase vanuit hun eigen rol dan ook de eerste concrete stappen om dat in Pittelo verder vorm te geven.

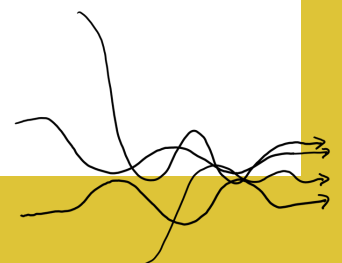

Fase 2: Van losse lijnen naar gedeelde richting

In de tweede fase raken meer mensen betrokken bij de ontluikende leergemeenschap in Pittelo. Een belangrijk onderdeel van deze tweede fase is dat een aantal van deze personen tijd en energie investeren in hun onderlinge relaties. Dat doen ze door elkaar op te zoeken, en met elkaar in gesprek te gaan over elkaars achtergrond, context en beweegredenen. Dit wordt door de geïnterviewden dan ook gezien als een belangrijke fase, waarbij volgens hen een verschuiving plaatsvindt van samenwerken tussen organisaties naar samenwerken tussen personen: personen die elkaar steeds beter kennen en weten te vinden. Zo benoemen de geïnterviewden dat er 'energie ontstaat' in de groep. Bovendien brengt een deel van de groep gezamenlijk een bezoek aan de gemeente, waarbij ze onder andere een rondleiding krijgen, met de wethouder spreken en samen met onderzoeker Inge van het UMCG een presentatie geven over Participatief Actieonderzoek.

In deze fase ontstaan tijdens en door het samenwerken ook gedeelde inzichten over de rol van inwoners en van studenten in de ontluikende leergemeenschap in de wijk. Een essentieel moment daarbij is een bijeenkomst waarbij studenten de uitkomsten van hun projecten in de wijk presenteerden. Meerdere geïnterviewden benoemen expliciet dat ze bij deze bijeenkomst tot een gedeeld inzicht kwamen: de manier waarop studenten tot dan toe werden ingezet in de wijk was niet duurzaam. Daardoor wordt de meerwaarde van die studenteninzet zowel voor inwoners als voor studenten niet optimaal benut. Oftewel: om écht bij te dragen aan een gezondere wijk, is het belangrijk om samen te bepalen hoe die inzet van studenten in de wijk verbeterd kan worden. Dit gedeelde inzicht draagt bij aan het formuleren van een gezamenlijk vraagstuk, dat een belangrijk uitgangspunt wordt van de ontluikende leergemeenschap:

Hoe kunnen we samen met inwoners en studenten duurzaam werken aan het terugdringen van gezondheidsachterstanden in de wijk Pittelo door Positieve Gezondheid in te zetten?

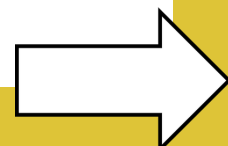
Fase 3: Ontwerp leergemeenschap vanuit gedeelde visie

Het gedeelde inzicht uit fase 2 en het formuleren van een gezamenlijk vraagstuk luiden een belangrijk omslagpunt in de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap. Terwijl de eerste fases meer gekenmerkt worden door pionieren, verkennen en experimenteren, krijgt de samenwerking tussen de groep betrokken hoofdrolspelers in de derde fase duidelijker vorm. Deze derde fase staat daarbij vooral in het teken van doelgericht ontwerpen.

De inzichten tijdens fase 2 zijn namelijk aanleiding voor de betrokkenen om als groep samen vanuit een gedeelde visie een nieuwe aanpak voor hun ontluikende leergemeenschap te ontwerpen. De groep besluit daarvoor om de studentenprojecten tijdelijk stil te leggen, zodat ze deze gedeelde visie en bijbehorende nieuwe aanpak zorgvuldig kunnen uitwerken. Daarbij wil de groep inwoners en studenten een andere rol geven, die aansluit bij het gedachtegoed van leergemeenschappen (Kerngroep Netwerk Learning Communities, 2023). In de nieuwe aanpak komen inwoners meer centraal te staan en worden zij meer betrokken. Daarnaast wordt de rol van de studenten binnen de leergemeenschap in die aanpak structureler en duurzamer, zodat zij een blijvende constructieve bijdrage leveren aan een gezondere wijk.

De nieuwe aanpak is gebaseerd op het gedachtegoed van Participatief Actieonderzoek (PAO). Participatief Actieonderzoek is een onderzoeksmethode waarbij onderzoekers en betrokkenen actief samenwerken om een praktijkprobleem op te lossen en tegelijkertijd kennis ontwikkelen over het veranderproces (zie o.a. Eelderink, 2019; Eelderink, 2024). 'Participatief Actieonderzoek' als werkwijze wordt ingebracht door PhD-student Inge van het UMCG en vormt een belangrijke pijler onder de aanpak van de ontluikende leergemeenschap in Pittelo. De aanpak wordt verder uitgewerkt en toegepast, bijvoorbeeld door plannen voor het organiseren van een wijkberaad met inwoners, en door de bijpassende manieren van werken vast te leggen in protocollen en andere ondersteunende documenten. Zo draait het in deze fase niet alleen om het gezamenlijke vraagstuk waar de betrokken personen en organisaties in de ontluikende leergemeenschap aan willen werken (het waarom), maar ook vooral om de manieren waarop ze dat samen willen doen (het hoe). Kortom, in fase 3 werkt de groep aan het ontwerpen van de uitgangspunten van de ontluikende leergemeenschap. Zo wordt de basis gelegd om in de volgende fase daadwerkelijk samen met inwoners en studenten te werken en leren rondom een gezamenlijk vraagstuk.

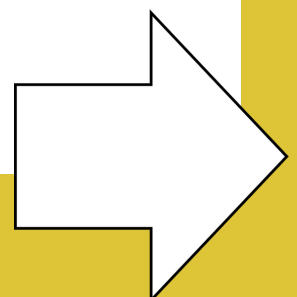
Ondertussen spelen er ook andere ontwikkelingen, die eraan bijdragen dat de ontluikende leergemeenschap een structurelere vorm begint te krijgen. Het lukt de betrokken hoofdrolspelers bijvoorbeeld om hun eigen organisaties meer aan te haken, wat zorgt voor meer draagvlak, en een breder netwerk. Zo wordt de ontluikende leergemeenschap in Pittelo gekoppeld aan het wijkuitvoeringsplan van de gemeente (Gemeente Assen, 2024). De gemeente Assen is daarbij zowel qua financiering als draagvlak de organisatie die de grootste betrokkenheid laat zien.

Fase 4: Naar een volwaardige leergemeenschap in de wijk

Op het moment van de interviews wordt er in Pittelo toegewerkt naar een vierde fase. In deze vierde fase gaat de leergemeenschap in de wijk van start volgens het ontwerp dat in fase 3 is vastgesteld. In deze fase werken de deelnemers van de leergemeenschap samen met inwoners en studenten aan een gezondere wijk. Het doel van de betrokkenen is om een volwaardige leergemeenschap rondom het thema positieve gezondheid te bouwen, die niet meer afhankelijk is van individuen. Bovendien blijft het voor de betrokkenen essentieel dat inwoners centraal staan, en dat zij regie en eigenaarschap ervaren.

De deelnemers aan de ontluikende leergemeenschap in Pittelo willen ervoor zorgen dat zowel het gemeenschappelijke vraagstuk als de manieren van werken voor bestaande én nieuwe betrokkenen helder zijn. Daarom worden praktisch toepasbare instrumenten en methoden doorontwikkeld, die helpen om het hoe en waarom van de werkwijzen duidelijk te maken. De ambitie is dat de ontluikende leergemeenschap in Pittelo zich tussen september 2024 en eind 2025 verder ontwikkelt tot een volwaardige, duurzame leergemeenschap in de wijk. Een leergemeenschap waarin men met inwoners en studenten samenwerkt en -leert rondom het verbeteren van de gezondheid van inwoners in de wijk Pittelo.

Belangrijke factoren in de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in Pittelo

Naast de vier fasen brachten we belangrijke factoren in kaart die de ontwikkeling in Pittelo bevorderen of belemmeren. Het model van Kaats & Opheij (2023) helpt om deze positieve factoren en kwetsbare punten te duiden en kansen te signaleren.

Kaats en Opheij benoemen in hun model vijf condities die helpen om samenwerking tot een duurzaam succes te maken:

1. **een gedeelde ambitie van betekenis**: samen écht willen werken aan een gemeenschappelijk vraagstuk;
2. **inspelen op belangen**: investeren en recht doen aan verschillende belangen, ook van de verschillende organisaties;
3. **aandacht voor persoonlijke relaties**: met leiderschap, vertrouwen, goed persoonlijk samenwerken en een constructieve dynamiek in de groep;
4. **professionele organisatie van de samenwerking**: met een passende vorm en afspraken, bijvoorbeeld over besluitvorming;
5. **een gezamenlijk proces**: het vermogen om samen te duiden, te reflecteren en bij te sturen waar nodig.

Drie van de vijf condities van Kaats en Opheij zijn in de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in Pittelo goed te herkennen. Twee belangrijke factoren die aansluiten bij de aanwezige condities zijn: 1) de hechte en gedreven groep hoofdrolspelers (**persoonlijke relaties**) die samenwerkt aan een gezondere wijk in Pittelo (**gedeelde ambitie van betekenis**), en 2) daarbij wil samenwerken volgens een gedeelde visie (**gezamenlijk proces**), met inwoners en studenten. Daarnaast blijken belangrijke elementen van de condities '**professionele organisatie**' en '**inspelen op belangen**' nog achter te blijven, wat inzicht biedt in de kwetsbaarheden van de ontluikende leergemeenschap. De twee belangrijke factoren en de kwetsbaarheden lichten we hieronder uitgebreider toe.

Een hechte en gedreven groep hoofdrolspelers bouwt van onderop

Bij de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in Pittelo speelt een groep van gedreven personen een essentiële rol. Zij willen elk bijdragen aan een gezondere wijk (**gedeelde ambitie van betekenis**) en investeren vanuit die motivatie in de verbinding met elkaar. Deze gedreven personen zijn zich er sterk van bewust dat een gezamenlijke aanpak noodzakelijk is om bij te dragen aan gezondheid in de wijk Pittelo.

Daarom investeren deze hoofdrolspelers in de onderlinge relaties, door elkaars motivatie en manier van werken te leren kennen, en daar rekening mee te houden. Daarbij benoemen ze onder andere dat ze elkaars taal willen leren begrijpen. De geïnterviewden zijn dan ook eensgezind als het gaat om de **aandacht voor persoonlijke relaties**. Zij benoemen elk op een vergelijkbare manier de gedeelde ambitie en inzichten, en kennen hun eigen rol en die van de anderen goed. Bovendien is er onderling veel vertrouwen: alle hoofdrolspelers zijn overtuigd van de gedeelde visie en vertalen dit naar hun eigen context.

Een duidelijke gedeelde visie gebaseerd op Participatief Actieonderzoek

Zoals genoemd hebben de hoofdrolspelers een duidelijke gedeelde visie. Daarin valt op dat die gedeelde visie met name gaat over hoe zij in de ontluikende leergemeenschap willen samenwerken en samen leren, en welke rol inwoners en studenten daarbij zouden moeten hebben. In de ontwikkeling van deze gedeelde visie is één van de condities van het model van Kaats & Opheij te herkennen: de groep doorloopt een **gezamenlijk proces** waarbij zij hun visie en bijbehorende manieren van werken vastleggen.

Een kantelmoment dat meerdere geïnterviewden daarbij noemen is het moment waarop studenten in de oude onderwijssituatie de uitkomsten van hun projecten presenteren. Daar ontstaat volgens de hoofdrolspelers het inzicht dat de manier waarop studenten tot dan toe worden ingezet niet duurzaam is, waardoor de meerwaarde voor zowel studenten als inwoners niet voldoende wordt benut. Dit gemeenschappelijke inzicht zorgt ervoor dat de groep met elkaar gaat onderzoeken: hoe kunnen we samen met studenten en inwoners werken aan een gezondere wijk?

De betrokken hoofdrolspelers willen graag samen met inwoners en studenten op een domeinoverstijgende en lerende manier werken aan een gezondere wijk. Daarbij willen ze werken volgens de methodiek van Participatief Actieonderzoek, om inwoners als gelijkwaardige partners te betrekken in het proces van onderzoeken, ontwikkelen en toepassen van programma's en interventies voor een gezondere wijk.

Kwetsbaarheden en kansen

Het model van Kaats & Opheij geeft ook inzicht in de kwetsbaarheden en kansen in de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in Pittelo. Een belangrijke kwetsbaarheid is dat - hoewel de hoofdrolspelers goed samenwerken - de betrokken organisaties nog niet voldoende zijn aangehaakt bij de ontluikende leergemeenschap. Daardoor steunt de samenwerking in Pittelo vooral op de inzet en betrokkenheid van de hoofdrolspelers, wat de ontluikende leergemeenschap kwetsbaarder maakt.

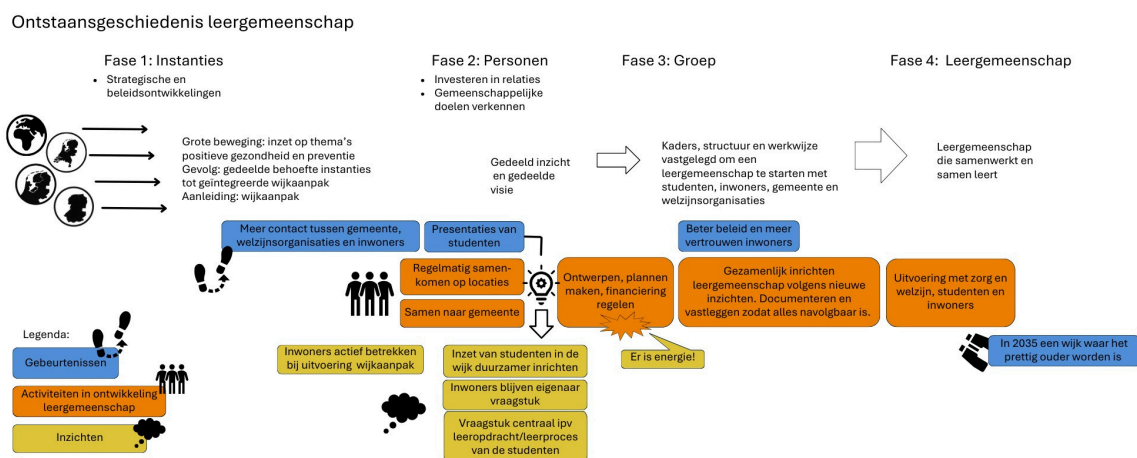
De kwetsbaarheid blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat er ten tijde van de interviews nog geen overeenkomst is tussen de verschillende betrokken organisaties waarin de samenwerking is geformaliseerd en afspraken zijn vastgelegd (**professionele organisatie**). Wel is er een overeenkomst over de inleen van Louise en Inge door de gemeente Assen om extra inzet van beide mogelijk te maken ten behoeve van het verder ontwikkelen van de ontluikende leergemeenschap. De gemeente verbindt daarvoor de ambities van de ontluikende leergemeenschap met de uitvoering van het wijkplan. Daarmee worden de eigen belangen van de gemeente verbonden met de ambities van de leergemeenschap. Om te zorgen dat alle organisaties voldoende betrokken zijn, is het belangrijk om verdere afspraken over de samenwerking te maken en vast te leggen, bijvoorbeeld met betrekking tot ondersteuning in de vorm van tijd en ruimte, en praktische ondersteuning zoals logistiek, communicatie en legitimatie. Dit zorgt ervoor dat een professionele en duurzame organisatie van de ontluikende leergemeenschap mogelijk wordt.

Bovenstaande vraagt ook om meer inzicht in de belangen van de verschillende betrokken organisaties bij de ontluikende leergemeenschap. Voor een succesvolle samenwerking is het volgens Kaats en Opheij (2023) belangrijk dat de betrokken personen en organisaties **inspelen op belangen**, door te investeren in en recht te doen aan de verschillende persoonlijke én organisatiebelangen. Een belangrijke stap die hierin is gezet is het formuleren van een ambitie en visie. Een volgende stap om goed in te spelen op belangen is het nader expliciteren van de belangen van alle betrokken organisaties en verkennen of de samenwerking evenwichtig tegemoetkomt aan de belangen van elk van de betrokken organisaties.

Conclusie

In deze rapportage stond de volgende onderzoeksvraag centraal: hoe ontwikkelde de ontluikende leergemeenschap in Pittelo zich? Met behulp van de leergeschiedenismethodiek brachten we de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in kaart. Deze methodiek is geschikt om vanuit praktijkervaringen zicht te krijgen op patronen in de ontwikkeling van organisaties en samenwerkingsverbanden, én collectieve kennis te ontwikkelen. Deze kennis over eerdere ontwikkelingen kan gebruikt worden om van te leren en om duurzaam te veranderen in de toekomst. In lijn met de methodiek interviewden we de hoofdrolspelers van de ontluikende leergemeenschap en stelden we een collectieve tijdlijn op met de belangrijkste gebeurtenissen, activiteiten, rollen en inzichten.

De geïnterviewden onderscheiden vier fasen in de ontwikkeling en beschrijven hoe bepaalde inzichten en ontwikkelingen hun acties en besluiten beïnvloedden en daarmee bijdroegen aan de ontluikende leergemeenschap. De eerste 3 fasen beschrijven het ontstaan en de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap tot dan toe. Op het moment van interviewen staat de ontluikende leergemeenschap volgens de geïnterviewden aan het begin van de vierde fase. De te onderscheiden fasen in de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap in Pittelo worden geïllustreerd in de volgende figuur en daaronder in één zin samengevat:

Samenvatting per fase:

- fase 1:** ontwikkelingen op nationaal, regionaal en lokaal niveau komen samen en vormen een voedingsbodem voor samenwerken aan een gezonde wijk;
- fase 2:** doordat de hoofdrolspelers elkaar leren kennen en elkaar vinden ontstaat een beweging van losse lijnen naar een gedeelde richting;
- fase 3:** doorontwikkeling van de gedeelde richting leidt tot een ontwerp van de leergemeenschap vanuit een gedeelde visie;
- fase 4:** het in de praktijk structureel toepassen van de ontwerpprincipes leidt tot een volwaardige leergemeenschap in de wijk.

In de ontwikkeling van de leergemeenschap zijn twee belangrijke positieve factoren te onderscheiden. De eerste belangrijke factor is de gedreven groep hoofdrolspelers die van onderop bouwde aan een gedeelde ambitie: vanuit positieve gezondheid samen werken aan een gezondere wijk. Daarbij investeren ze in persoonlijke relaties en zijn ze in staat om succesvol nieuwe verbindingen te leggen. De tweede belangrijke factor is dat deze hoofdrolspelers een sterke visie delen over hoe ze daarbij samen met inwoners en studenten willen werken en leren. Deze gedeelde visie, gebaseerd op Participatief Actieonderzoek, is bovendien in lijn met bredere ontwikkelingen in het denken over de rol en positie van inwoners en studenten bij het werken aan maatschappelijke vraagstukken.

De belangrijkste kwetsbaarheid van de ontluikende leergemeenschap is dat de betrokken organisaties op het moment van interviewen nog niet allemaal voldoende zijn aangehaakt en de leergemeenschap nog niet volwaardig ondersteunen. Daardoor wordt de leergemeenschap in Pittelo vooral gedragen door de inzet en betrokkenheid van de hoofdrolspelers, wat de samenwerking kwetsbaar maakt.

De vastgestelde fasen van ontwikkeling en de factoren van invloed op de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap, bieden inzichten en handvaten voor de verdere doorontwikkeling naar een volwaardige leergemeenschap in de wijk Pittelo. We geven daartoe graag twee aanbevelingen mee:

1. *Blijf investeren in de dialoog en het uitdragen van de ambitie en visie*

De ontwikkelgeschiedenis laat zien dat het belangrijk is om te investeren in onderlinge relaties, elkaars perspectieven te leren kennen en een gedeelde ambitie en visie te formuleren alsook deze samen in de praktijk tot uiting te laten komen. Het is belangrijk om ook in de toekomst te blijven investeren in deze dialoog omdat perspectieven en ambities in de loop van de tijd kunnen veranderen. Dit betekent dat er continu geïnvesteerd moet worden in het leren kennen van elkaars - aan verandering onderhevige - persoonlijke en organisatiebelangen zodat ook in de toekomst recht kan worden gedaan aan die belangen.

Ook laat de geschiedenis zien dat ontwikkelingen op verschillende niveaus (nationaal, regionaal, en lokaal) samenvallen met het ontstaan en de ontwikkeling van de ontluikende leergemeenschap. Essentieel daarin is dat de gedeelde ambitie en visie op de ontluikende leergemeenschap van de hoofdrolspelers in lijn is met deze brede maatschappelijke ontwikkelingen. Verdere doorontwikkeling en verduurzaming van de leergemeenschap vraagt niet enkel om dialoog tussen direct betrokkenen, maar ook om dialoog en afstemming met bredere initiatieven in de omgeving.

2. *Formaliseer de samenwerking vanuit de gezamenlijke ambitie, rekening houdend met de persoonlijke en organisatiebelangen*

De leergeschiedenis toont een belangrijke kwetsbaarheid aan in de ontwikkeling van de leergemeenschap in Pittelo met betrekking tot het inspelen op de belangen van verschillende organisaties, en een geformaliseerde samenwerking tussen de organisaties.

Het formuleren, documenteren en uitdragen van de gedeelde ambitie en visie door de hoofdrolspelers heeft geholpen om de gedeelde belangen van alle betrokkenen inzichtelijk te maken. Vervolgens is het essentieel om die belangen voor elke organisatie te expliciteren en na te gaan hoe in de samenwerking gebalanceerd tegemoet gekomen kan worden aan deze belangen. Dit moet zich vertalen in het vastleggen van concrete afspraken, waarbij het belangrijk is dat niet alleen de hoofdrolspelers, maar ook beslissingsbevoegde vertegenwoordigers van de verschillende organisaties betrokken zijn om de samenwerking te bekrachtigen en te formaliseren.

Met deze praktijkverkenning brachten we de ontwikkelgeschiedenis van de ontluikende leergemeenschap in Pittelo in kaart, om de leergemeenschap in de wijk gericht verder te brengen. De inzichten en aanbevelingen in dit rapport bieden daarvoor concrete handvatten.

Bronnen

Drenthe Samen Gezond (2022). *Proeftuin Gezondheid Assen*.

<https://drenthesamengezond.nl/proeftuin-gezondheid-assen/>

Eelderink, M. (2019). *Praktische handvatten voor participatief actieonderzoek*. Uitgeverij SWP.

Eelderink, M. (2024). *Handboek Participatief Actieonderzoek* (3rd ed.). SWP Amsterdam.

Formateur Asser Preventieakkoord. (2021). *Asser Preventieakkoord*.

[https://assen.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/d5541670-ad7f-4d70-8e75-](https://assen.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/d5541670-ad7f-4d70-8e75-070d4f21b386&ved=2ahUKEwjK-ndm4aSAxW7wAIHHRnUAnkQFnoECBsQAQ&usq=AOvVaw2xqgD2u_71Y6jBWWUTIDSU)

[070d4f21b386&ved=2ahUKEwjK-](https://assen.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/d5541670-ad7f-4d70-8e75-070d4f21b386&ved=2ahUKEwjK-ndm4aSAxW7wAIHHRnUAnkQFnoECBsQAQ&usq=AOvVaw2xqgD2u_71Y6jBWWUTIDSU)

[_ndm4aSAxW7wAIHHRnUAnkQFnoECBsQAQ&usq=AOvVaw2xqgD2u_71Y6jBWWUTIDSU](https://assen.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/d5541670-ad7f-4d70-8e75-070d4f21b386&ved=2ahUKEwjK-ndm4aSAxW7wAIHHRnUAnkQFnoECBsQAQ&usq=AOvVaw2xqgD2u_71Y6jBWWUTIDSU)

Gemeente Assen. (2024). *Wijkuitvoeringsplan Pittelo 2023 - 2026*.

[https://assen.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/276851f6-c8d1-4ca8-9db7-3aa944ca4876?](https://assen.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/276851f6-c8d1-4ca8-9db7-3aa944ca4876?documentId=70307269-7fa6-45b5-aca4-d53d251b336e)

[documentId=70307269-7fa6-45b5-aca4-d53d251b336e](https://assen.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/276851f6-c8d1-4ca8-9db7-3aa944ca4876?documentId=70307269-7fa6-45b5-aca4-d53d251b336e)

Kaats, E., & Opheij, W. (2023). *Leren samenwerken - Conditie creëren voor kansrijke samenwerking* (1 (volledig herzien) ed.). Boom.

Kleiner, A., & Roth, G. (1997, June 3). Learning histories: a new tool for tuning organizational experience into action. <http://ccs.mit.edu/lh/21cwp002.html>

Kerngroep Netwerk Learning Communities, NWO, Regieorgaan SIA, & Human Capital Topsectoren.

(2023). *Een nieuw samenspel van innoveren, werken en leren?*

[https://www.nwo.nl/sites/nwo/files/media-](https://www.nwo.nl/sites/nwo/files/media-files/publicatie_onderzoeksprogramma_en_netwerk_learning_communities.pdf)

[files/publicatie_onderzoeksprogramma_en_netwerk_learning_communities.pdf](https://www.nwo.nl/sites/nwo/files/media-files/publicatie_onderzoeksprogramma_en_netwerk_learning_communities.pdf)

